

či zda jde nad jeho hospodářské síly. Že zákon čís. 207/1922, vlád. nař. čís. 265/1922 a úmluva čís. 60/1926 nevztahují se na tento případ, bylo již shora uvedeno. Správně uvedl první soud, že žalovaný nemůže se s účinkem dovolávati ustanovení § 205 mírové smlouvy St. Germainské.

N e j v y š š í s o u d nevyhověl dovolání.

D ů v o d y:

Dovolatel opakuje veškeré námitky vznesené proti žalobnímu nároku a vyřízení výstižně i správně soudy nižších stolic, výtky ty shrnul pod důvody § 503 čís. 1, 2, 4 c. ř. s., oprávněn však není z nich žádný. Postačí proto vyřídit všechny tyto důvody především poukazem na důvody napadeného rozsudku. K § 503 čís. 1. Pokud žalovaný uplatnil zmatečnost, nesnaží se vůbec, by vyvrátil důvody napadeného rozsudku, nýbrž omezuje se na povšechné výtky blíže nedoložené. Předpokladu odvolacího soudu, podle něhož zavinil žalovaný sám zamítnutí své přihlášky, vytýká i rozpor podle § 503 čís. 3, ale neodporuje zjištění soudu první stolice, podle něhož zamítnutí přihlášky odůvodněno bylo předchozím jeho prohlášením, že nemá válečných půjček ve vlastnictví. Podobně neodůvodnil blíže názor svůj o užití zákona čís. 217/25 a nesnaží se o vyvrácení názoru, že při užití předpisů úmluvy čís. 60/26 nerozhoduje státní příslušnost, nýbrž jen bydliště stran. K čís. 503 čís. 4. I tento důvod jest proveden jen povšechnými výtkami a poukazem na předchozí řízení, především na žalobní odpověď, aniž uvedl dovolatel něco nového. Nemůže proto ani nejvyšší soud jinak než odkázati ho na důvody rozsudků nižších soudů, ježto vyřízení žalobní odpovědi není jeho úkolem. Opětnou výtku o nedostatku oprávnění k žalobě lze odbýti poukazem, že žalobcem zůstává vždy čl. stát bez ohledu na to, kterým orgánem je zastoupen. V dalším musil by žalovaný provést dovolání aspoň vytčením důvodů, pro které shledává nesprávným názor odvolacího soudu.

Čís. 8060.

Zákon ze dne 1. července 1926, čís. 151 sb. z. a n. o způsobu vyrovnání pohledávek a závazků vzniklých v korunách rakousko-uherských mezi věřiteli nebo dlužníky československými a italskými.

Za účinností zákona nelze odsouditi k jinému způsobu placení, než jak v zákoně uvedeno, jen proto, že splatnost pohledávky nastala před účinností zákona a že byla pohledávka před jeho účinností zažalována. Zákon vztahuje se i na pohledávky hypotekární.

(Rozh. ze dne 19. května 1928, Rv I 1608/27.)

Žalující tuzemská spořitelna domáhala se na žalovaném, bydlícím v Meranu, by zaplatil v Kč hypotekární pohledávky, vtělené na tuzemských domech. Procesní soud první stolice žalobu zamítl.

Důvody: Pro rozhodnutí otázky, zda zápůjčky mají býti zaplacený v KČ či v ital. lirách, jest pro soud jedině rozhodujícím zákon ze dne 10. dubna 1919, čís. sb. 187 sb. z. a n. a zákon ze dne 1. července 1926, čís. 151 sb. z. a n. V § 4 zákona ze dne 10. dubna 1919, čís. 187 sb. z. a n. jest úprava otázky, jakým způsobem závazky, znějící na rak. uh. koruně a splatné v území Čsl. republiky, budou uspořádány v mezinárodním styku, vyhražena zvláštním státním úmluvám. Čsl. republika ujednala s několika státy úmluvy o vyřízení této věci, s Itálií úmluvu ze dne 23. března 1921. K provedení čl. 1 státní úmluvy ujednané s Itálií byl vydán zákon ze dne 1. července 1926. Tento zákon ustanovuje v § 1, že dluhy vyjádřené v rak. uh. korunách, vzniklé z jakéhokoliv důvodu před 3. listopadem 1918 mezi fysickými, právníckými osobami, obchodními společnostmi neb ústavy veřejného práva, které 23. března 1921 měly své řádné bydliště (sídlo) jednak na území připojeném podle mírových smluv Itálii, jednak na území Čsl. republiky neodvisle na dnu splatnosti mají býti zaplacený od dlužníků na území k Itálii připojeném za každou rak. uh. korunu 0.568 italských lir. Bylo tedy v tomto případě pouze zkoumati, zda jsou tu žalovaným tvrzené předpoklady onoho zákona. Žalující strana má své sídlo v Chebu, tedy nepochybně na území Čsl. republiky. Nezávadnou přísežnou výpověď svědka Dr. Karla A-a jest dokázáno, že žalovaný přesídlil roku 1914 z Chebu do Meranu a nyní bydlí v Untermais u Merana a že jen jednou až dvakrát do roka na několik dní do Chebu přijíždí. Soud má tedy dokázaným, že Meran a Untermais patří k Itálii podle mírových smluv jest všeobecně i soudu známo — že žalovaný měl dne 23. března 1921 své řádné bydliště ve smyslu zákona ze dne 1. července 1926 na takovém území. Že žalovaný v roce 1914 snad policejně nebyl odhlášen jest bez významu, taktéž že žalovaný na území Čsl. republiky jest majitelem pozemků neb domu. Rozhodujícím ve smyslu zákona ze dne 1. července 1926 jest pouze, kde dlužník trvale neb hospodářsky nebo domácně vyvínoval svou živnost. Tam jest také jeho bydliště. Není zapotřebí přibrání jiného zákona k výkladu slova bydliště. O tom, že žalované pohledávky vznikly před 3. listopadem 1918 není sporu a jest to z knihovního výtahu vidno. Poněvadž jsou tu všechny předpoklady § 1 a) zák. ze dne 1. července 1926, má žalovaný svůj dluh zaplatiti v lirách. Nemá významu, že žaloba byla podána již před vyhlášením zákona ze dne 1. července 1926. Z § 5 cit. zákona vyplývá, že zákona má se použití též v případech, když dlužník složil dluh u soudu. Tím má býti řečeno, že všechny případy, které nebyly trvale vyrovnány před platností zákona, podléhají naprosto jeho účinnosti, což lze seznati také z § 1, který výslovně zdůrazňuje: »nezávisle na dni splatnosti«. Tvrzení žalobkyně, že žalobou chce uplatniti pouze věcné právo a že hledá uspokojení pouze v zástavním předmětu — což se sice shoduje se zněním žalobního nároku — zdá se býti svůdným a mohlo by vésti k názoru, že uplatňování takového věcného práva — poněvadž vůbec nezávisí na osobě — v tomto případě také nezávisí na bydlišti dlužníka atd., ale veškeré tyto úvahy pozbývají platnosti tím, že § 1 citovaného zákona mluví výslovně o dluzích, které povstaly z jaké-

koliv příčiny. Zde se však jedná o dluh, který podle knihovního výtahu jest jen dluhem žalovaného. Domy nemohou dluhy dělati, domy však také nemohou dluhy zaplatiti. Hypotekární dlužník jest také dlužníkem, i když nepřevzal dluh přímo smlouvou s věřitelem, nýbrž jiným způsobem. Ostatně jest z obsahu dlužních listin vidno, že pouze jedna ze zažalovaných pohledávek není osobním dluhem žalovaného, ohledně druhé pohledávky jest i osobním dlužníkem. Právě takovým rozvláčenostem chtěl zákon ze dne 1. července 1926 každým způsobem zabrániti, prohlásiv určitě a neobojetně: »dluhy, které z jakékoliv příčiny povstaly«. Poněvadž žaloba zní na zaplacení v čsl. korunách, kdežto žalovaný jest podle zákona povinen zaplatiti jen v lirách, žádá se něco jiného než žalovaný jest podle zákona povinen platiti a bylo proto žalobu zamítnouti. O d v o l a c í s o u d napadený rozsudek potvrdil. D ů v o d y: Že zažalované hypotekární pohledávky a číselná jich výše s příslušenstvím jsou po právu, jest mimo spor, sporné jest pouze, zda pohledávky, které v rakousko-uherských korunách byly smluveny, jak žalobkyně žádá, jsou splatny včetně úroků v československých korunách, či zda, jak žalovaný uplatňuje podle zákona ze dne 1. července 1926, čís. 151 sb. z. a n. mají býti zaplacený tím způsobem, že za každou rakousko-uherskou korunu původního dluhu platí se 0.568 italské liry. První soud rozhodl ve smyslu této alternativy a odvolací soud připojuje se k tomuto právnímu stanovisku ze správných a vyčerpávajících důvodů napadeného rozsudku, k nimž, hledíc na vývody odvolání, jest dodati jen ještě toto: Ustanovení obecného zákoníka občanského a obchodního zákoníka, že pro měnu, v níž peněžité dluhy jsou splatny, jest rozhodným místo a čas plnění, nemohou zde přijíti v úvahu, poněvadž v tomto ohledu pro peněžité dluhy kvality, v jaké jsou zde zažalovány, shora citovaný zákon ze dne 1. července 1926, čís. 151 sb. z. a n. platí jako pozdější zákon, který vylučuje použití na to se vztahujících ustanovení § 6 zákona ze dne 10. dubna 1919, čís. 187 sb. z. a n., podle kterého závazky, znějící na rak.-uherské koruny a splatné na území čsl. státu, jest platiti v československých korunách, při čemž za jednu rak.-uherskou korunu jest počítati československou korunu, nemůže býti použito, poněvadž v ustanovení § 4 téhož zákona, že úprava poměru, jakým způsobem závazky na rak. uherské koruny znějící, které v oblasti československého státu jsou splatny, v mezinárodním styku se upravují, vyhražuje se zvláštním státním smlouvám, jasně vychází na jevo, že ustanovení § 6 citovaného zákona nevztahuje se na pohledávky tohoto způsobu. Že závazky, o kterých jest zde řeč, náležejí mezi ony, které, jak již bylo řečeno, bylo v mezinárodním styku upravit, sama žalobkyně již nepopírá a jest zjištěno, že tato úprava se stala finančně právní úmluvou mezi Československou republikou a královstvím Italským ze dne 23. března 1921, že ratifikační listiny o této úmluvě 1. března 1924 mezi oběma smluvními státy byly vyměněny a že tím úmluva došla účinnosti a ve Sbírce československých zákonů 25. června 1924 pod čís. 132 sb. z. a n. byla vyhlášena. Zbývá zkoumati, zda státním smlouvám vyhlášením ve Sbírce zákonů dostalo se moci zákona čili nic, po-

něvadž v provedeném čl. I. státní smlouvy, o niž jest řeč, byl citován zákon ze dne 1. července 1926, čís. 151 sb. z. a n., kterýž zcela shodně s oním článkem státní smlouvy upravuje způsob placení závazků v rak.-uherských korunách, ku kterým došlo před 3. listopadem 1918 mezi osobami, z nichž 23. března 1921 jedny měly bydliště v území bývalé rak.-uherské monarchie přivtěleném dle mírových smluv k Itálii, druhé v nynější oblasti Československé republiky, tedy dotyčná ustanovení státní smlouvy vyzdvihuje zákon. Zpětná působnost tohoto zákona na veškeré závazky, které povstaly před 3. listopadem 1918 a v čas ten ještě nepominuly, podává se již ze smyslu ustanovení § 3 zákona ze dne 10. dubna 1919, čís. 187 sb. z. a n., kteréž slibuje úpravu takovýchto závazků pro budoucnost, jakož i z ustanovení zákona čís. 151 z roku 1926 samotného, podle něhož se na jedné straně výslovně zdůrazňuje, že očekávaná úprava zaplacení závazků se stane bez ohledu na den jejich splatnosti a mimo to stanoví, že ustanovení zákona se zpětnou působností vztahují se na ony případy, ve kterých dlužník dluhovaný peníz již složil do soudního uschování. Z toho také vychází, že jest úplně nerozhodným, že hypotekární dluhy, o něž jde, před působností zákona čís. 151 z roku 1926 byly vypověděny a staly se splatnými a že žaloba byla podána. Rovněž jest bez významu, že jedná se o hypotekární dluhy, neboť zákon právě citovaný nečiní výjimky ohledně těchto dluhů. Rozhodné jest jedině, že ohledně dluhů, které jsou předmětem žaloby, jsou tu předpoklady citovaného zákona, a to jest prvním soudem bezvadně zjištěno, jakož i že dluhy dosud nejsou zaplacený, což jest nesporné. Poněvadž podle citovaného zákona žalobkyně žádati může zaplacení zažalovaných pohledávek toliko v italských lirách, za každou korunu pohledávek 0.568 italské liry, jest její nárok na zaplacení hypotekárních pohledávek v Kč neodůvodněný a proto první soud právem žalobní nárok zamítl. Neprávem uplatňuje žalobkyně, že první soud jí měl alespoň přiřknouti pohledávky s doložkou, že zaplacení se má dít dle klíče 0.568 italské liry za 1 korunu. Podle nepopřené udání žalovaného odmítl žalobkyně zaplacení jí dle uvedeného klíče před žalobou nabídnuté, žalovaná strana zastupovala také ve své obhajobě proti žalobě stanovisko, že má k požadování zaplacení nominálního obnosu zažalovaných pohledávek v Kč a nikoliv podle onoho klíče. Proto nebylo lze přiřknouti jí zaplacení zažalovaných obnosů dle klíče lirového, to tím méně, poněvadž zákonem čís. 151 z roku 1926 pohledávky staly se pohledávkami lirovými a tedy přiřknutí zaplacení dle zmíněného klíče, tedy zaplacení lirové pohledávky proti žádání žalobnímu znamenalo by něco jiného.

N e j v y š š í s o u d nevyhověl dovolání.

D ů v o d y:

Odvěrací soud posoudil věc správně po právní stránce. Hlavní spornou otázkou je, zda má býti užito zákona ze dne 1. července 1926, čís. 151 sb. z. a n. Kladnou odpověď jest vyřízena hlavní a nejdůležitější

tější část vývodů dovolatelčiných. Zákon ten nepřipouští výjimek, pokud v něm nejsou stanoveny (§ 6). Jsou-li proto splněny jeho předpoklady, nemůže soud přihlídnouti k jiným právním předpisům, obsahujícím rozdílná ustanovení. Bude-li věc posouzena podle tohoto zákona, není třeba přihlídnouti ani k právně finanční úmluvě čis. 132/24, aniž k jiným předchozím předpisům. Zákon čis. 151/26 vstoupil v účinnost dnem 4. září 1926. V této době byl spor sice zahájen, nebyl však ještě rozhodnut v prvé stolici, neboť řízení bylo skončeno 21. ledna 1927. Dovolatelka poukazuje na to, že pohledávka byla vypovězena a zažalována ještě před účinností tohoto zákona, a dovozuje z toho, že neměla věc po právní stránce býti posouzena podle zmíněného zákona, nýbrž podle obecných předpisů občanského a obchodního práva. Dovo-
zuje dále, že účinek rozsudku vztahuje se na dobu, kdy spor byl zahájen doručením žaloby žalovanému. Tento názor není oprávněn zákonem. Pokud není v něm stanoveno nebo z něho nevyplývá jinak, musí se soudce při rozhodnutí věci řídit zákonnými předpisy platícími v době jeho rozhodnutí. Účinnost zákona jeví se tím, že podle něho je posouditi právní jednání, jakmile posouzení to je nutné, tudíž také za příčinou soudního rozhodnutí. Podle uvedeného zákona musí dluhy vytčené v § 1 býti placeny nezávisle na dni splatnosti podle ustanovení obsažených v odstavcích a) a b). Zákon vztahuje se i na dluhy, jež staly se splatnými před jeho účinností, jen když nebyly dosud splaceny, t. j. když nedostaly se peníze do rukou věřitelových. Zákon pojal pod svá ustanovení dokonce i případy, v nichž dlužník složil dluhovanou částku do soudní úschovy, i když se tak stalo před jeho účinností (srv. § 5 a sice slova »se zpětnou účinností«, aniž záleží na tom, zda slovo »také« vztahuje se právě na ona slova, či na slova »pro případy«). Zákon stanoví dále způsob, jakým mají po dobu jeho účinnosti býti placeny dluhy ještě nezaplacené anebo složené již k soudu. Nemělo by vůbec účele, by soud za účinnosti zákona toho odsoudil stranu k jinému způsobu placení jen proto, že splatnost pohledávky nastala před účinností zákona, neboť není pochyby o tom, že by i v tomto případě byl dlužník oprávněn i povinen plniti jen způsobem vytčeným v zákoně čis. 151/26. Postačí tudíž, že zákon nevyňal z ustanovení § 1 pohledávky již zažalované, a právem neodsoudil odvolací soud stranu k plnění, jež by se přičilo zákonu, jenž platil již v době rozhodnutí soudu prvé stolice. Ježto zákon nevyjmul ze své působnosti ani pohledávky hypotekární, nečině vůbec rozdílu po této stránce, bylo ho právem použito i na zažalovanou pohledávku. Úmluva čis. 60/26, na kterou poukazuje dovolatelka, jest jen dokladem správnosti tohoto názoru, ne jejího. Čl. I. této úmluvy mluví obecně o všech peněžních závazcích, vzniklých ve starých rakousko-uherských korunách před 26. únorem 1919, podobně jako § 1 zákona čis. 151/26 zná jen dluhy vyjádřené rakousko-uherskými korunami vzniklé z jakéhokoliv důvodu před 3. listopadem 1918. Tento zákon stanovil pro všechny dluhy též způsob placení, kdežto úmluva čis. 60/26 rozeznává v čl. 11. mimo jiné též dluhy hypoteční, ale jen co do způsobu placení, t. j. co do výše částky připadající na starou

rakousko-uherskou K. Nelze proto ze srovnání obou předpisů dovodit, že by se zákon čís. 151/26 nevztahoval na pohledávky hypotekární, a není třeba zabývat se dalšími vývody dovolatelčinými. Odvolací soud právem zamítl žalobu, aniž uznal podle návrhu učiněného teprve v odvolání na odsouzení žalovaného k zaplacení italských lir. Žaloba zněla na Kč, žalobkyně setrvala na tomto požadavku i za účinnosti zákona čís. 151/26, ač jednala ve věci ještě v lednu 1927. Spor byl veden jedině o tom, zda má být placeno v Kč, jak žalobkyně požadovala. Nešlo tudíž o zaplacení dluhu o sobě, neboť dluh znějící na staré koruny rakousko-uherské byl nesporný, nýbrž o způsob, jakým měl být dluh ten vyrovnán. Mohly proto soudy rozhodnouti jedině o tom, zda dluh má být zaplacen v Kč, a po záporné odpovědi nezbylo než zamítnouti žalobu. Nebyla proto žalobkyně oprávněna doplniti teprve v odvolání žalobní prosbu v ten způsob, že požadovala placení také v lirách, neboť tím požadovala něco jiného, než bylo žádáno v řízení před soudem první stolice, ne však méně, než bylo zažalováno.

Čís. 8061.

Předpokladem nicotnosti smlouvy podle § 879 čís. 4 obč. zák. jest nápadný nepoměr mezi majetkovou hodnotou plnění a vzájemného plnění, jenž se nedá ospravedlniti ani okolnostmi případu, nýbrž má svou příčinu v tom, že jedna strana využije pro sebe tísně strany druhé, kterážto tíseň jí brání, by nehájila plně své zájmy. Využití těchto poměrů předpokládá, že byly povědomy tomu, kdo jich vykořistil k svému prospěchu. Nevyhledává se, by tíseň byla nezaviněnou. Dovolací soud není vázán výrokem o přiměřenosti nájemného stanoveného podle § 273 c. ř. s., i když jest opřen o znalecký posudek.

(Rozh. ze dne 19. května 1928, Rv I 110/28.)

Žalující firma dala žalovanému poštovnímu pojezdnému do nájmu stáje za 5.000 Kč čtvrtletně. Proti žalobě, již se domáhala žalobkyně na žalovaném, by jí zaplatil 26.200 Kč nájemného, namítl žalovaný, že nájemné bylo nepřiměřeně vysoké a že žalobkyně při jeho ujednání využila tísně žalovaného. O b a n i ž š í s o u d y uznaly podle žaloby.

N e j v y š š í s o u d přisoudil žalobkyni pouze 3.400 Kč.

D ů v o d y:

Dovolání, opírajícímu se o dovolací důvod § 503 čís. 4 c. ř. s., nelze upřítí oprávnění. Podle § 879 čís. 4 obč. zák., jenž jest převzat § 1 čís. nař. ze dne 12. října 1914, čís. 275 ř. zák., jest smlouva nicotnou, vykořisťuje-li někdo tísně druhého tím, že si za plnění dá slíbiti nebo poskytnouti vzájemné plnění, jehož majetková hodnota jest v nápadném nepoměru k hodnotě jeho plnění. Jest tedy předpokladem nicotnosti smlouvy nápadný nepoměr mezi majetkovou hodnotou plnění a vzájem-